

Programsensorrappport for bachelor i sosiologi, UiB

Programsensor: Magne P. Flemmen. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo

1. Innledning

Jeg ble oppnevnt som programsensor for bachelorprogrammet i sosiologi høsten 2022. Instituttledelsen ønsket at den første rapporten skulle sette søkelys på studentaktive undervisningsformer. Denne rapporten gir et visst overblikk over studentenes opplevelse av studieprogrammet og vier spesiell oppmerksomhet til spørsmålet om slike studentaktive læringsformer. Rapporten bygger på et besøk hos fagmiljøet høsten 2022, samt en oppfølgende spørreskjemaundersøkelse våren 2023.

Jeg foreslår i denne rapporten at dersom instituttet ønsker å utvide og forbedre bruken deres av studentaktive undervisningsformer, er seminarundervisningen det mest naturlige stedet å starte. Sosiologi ved UiB skiller seg litt ut fra de andre gamle universitetene ved at det er ingen obligatorisk seminarundervisning. Det kan også vurderes om instituttet skal tilby mer tid/gunstige arbeidsbetingelser for undervisere som ønsker å legge om undervisningen sin i mer studentaktiverende retning.

2. Datagrunnlag

Arbeidet med denne rapporten begynte med fokusgruppeintervjuer i Bergen i november 2022. Etter diskusjon med instituttledelsen bestemte vi at studenter skulle rekrutteres og gjøres avtaler med av instituttet, da dette ville være vanskelig for meg å gjøre fra Oslo. Det var avtalt to møtetidspunkter i lunsjtiden hvor studentene skulle fristes med pizza for deltagelsen. Det dukket opp totalt fire studenter, det aktuelle møterommet var opptatt av noen andre og ingen pizza var bestilt. Vi kunne gjennomføre samtalene siden en professor lot oss bruke hans kontor og instituttleder spontant kjøpte inn noe påsmurt til de frammøtte.

De fire oppmøtte studentene delte villig av sine erfaringer, Det er klart et så lite utvalg er et for tynt grunnlag til å gi noen grundig vurdering av programmet og bruken av studentaktive undervisningsformer. Det ble derfor nødvendig å skaffe et annet datagrunnlag for denne rapporten.

I samråd med instituttet ble det derfor bestemt å gjennomføre en kort kvantitativ spørreundersøkelse for studentene. Med hjelp fra administrasjon og gjennom kontakt med ulike enansvarlige lyktes det oss å samle inn svar fra 100 studenter. Det gikk anslagsvis 225 studenter på bachelorprogrammet i den perioden,¹ som tilsier en svarprosent på 44 %. Litt over halvparten av svarene kom via lenke som ble lagt ut på MittUIB (Canvas), mens de resterende kom under forelesning hvor foreleser oppfordret og viste fram link/QR-kode. Med slik utvalgsstrategi kan ikke de kvantitative resultatene generaliseres i noen streng forstand. Imidlertid representerer disse tallene oppfatningene til rett i underkant av halvparten av studentmassen. Det virker sannsynlig at studenter med forholdsvis sterke meninger er overrepresentert i utvalget. I så fall er det en overvekt av positive og negative vurderinger, på bekostning av mindre markerte synspunkt.

Undersøkelsen var utformet for å ikke ta for mye tid fra undervisningen til foreleserne som rekrutterte svar. Studentene ble stilt fem spørsmål med ferdige svaralternativer og fikk i tillegg to forholdsvis åpne fritekstspørsmål. Litt over en fjerdedel benyttet seg av disse.²

3 Resultater

I det følgende går jeg gjennom resultatene fra undersøkelsen. Jeg forholder meg i all hovedsak til resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen. Jeg ser det ikke som formålstjenlig å gi en utførlig gjennomgang av hva fire studenter mener i detalj. Jeg trekker det inn der jeg tenker det kan kaste noe lys over de andre resultatene. Referat fra fokusgruppene er lagt ved.

3.1 Tilfredshet med undervisningen

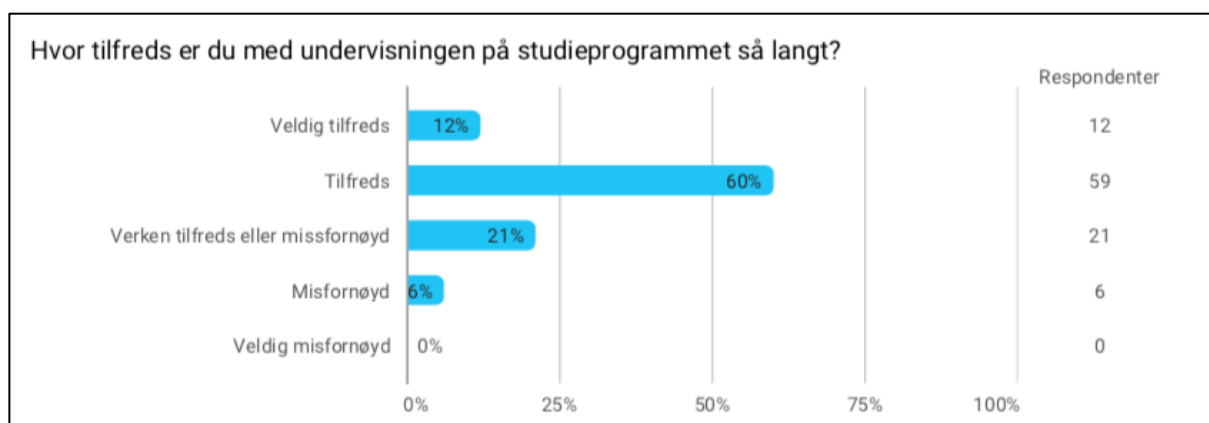
Undersøkelsens første spørsmål gjaldt generell tilfredshet: «Hvor tilfreds er du med undervisningen på studieprogrammet så langt?»³ Fordelingen av svar på dette spørsmålet er vist i Figur 1.

¹ Beregning gjort av Kristin Hjelmeland Hope

² Det var ikke anledning å få tilgang til rådataene. Vi kan derfor ikke her vurdere om det fritekstspørsmålene ble besvart av de samme studentene. Vi har derfor heller ikke kunnet si noe om sammenhenger mellom svar

³ Spørsmålet var inkludert for å kunne se andre svar i lys av generell tilfredshet. Etter surveyen var gjennomført ble det klart at jeg ikke kunne få tilgang til selve dataene og derfor ikke kunne gjøre slike enkle analyser.

Figur 1: Generell tilfredshet

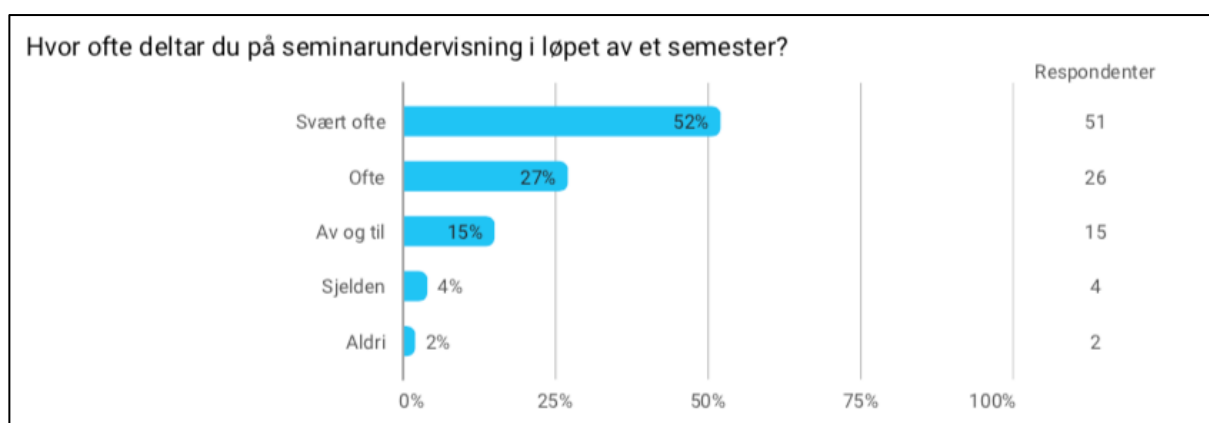

At 72 % sier seg tilfreds eller veldig tilfreds, og så få uttrykker misnøye, må sies å være et godt resultat for instituttet.

3.2 Seminardeltakelse

På universitetene er typisk seminarundervisningen hovedarenaen for studentaktive læringsformer. Det er også en utmerket arena for den typen arbeidslivsrelevant studieaktiverende undervisning som etterlyses for eksempel i Stortingsmelding 16 (2020-2021). Undersøkelsens neste spørsmål omhandler hvorvidt studentene deltar på disse seminarene. Ingen av bachelorprogrammets obligatoriske emner oppgir å ha obligatorisk seminarundervisning.⁴ Svarene på «Hvor ofte deltar du på seminarundervisning i løpet av et semester?» vises i Figur 2.

Figur 2: Deltagelse på seminarer

⁴ <https://www.uib.no/studier/BASV-SOS/tabell>

79 % av respondentene deltar «svært ofte» eller «ofte». En kan regne med at respondentene her er noe mer engasjerte enn populasjonen, slik at dette burde tolkes som en ganske god oppslutning om seminarundervisningen. Det er da av en viss interesse hvorfor noen velger å ikke delta. Spørsmålet ble fulgt opp med et fritekstspørsmål: «Om du ikke vanligvis deltar på seminarer, hvorfor ikke?». Totalt 27 respondenter svarte, et tall som kan bety at alle som svarte «aldri», «sjelden», «av og til» og noen av de med hyppigere deltagelse har svart.

Jeg har gjort en enkel kategorisering av svarene (merk at noen svar kunne passet flere steder):

Liste 1: "Om du ikke vanligvis deltar på seminarer, hvorfor ikke?", kategorisert

Lavt utbytte av seminarer:

1. Får ikke så stort utbytte. Det kommer veldig an på hvem du kommer på seminar med for å få utbytte via diskusjon eller samarbeid. Seminarleder sitter der bare og går rundt og spør om det går bra. Ikke noe innsats lagt inn fra seminarleder om å skape et trygt læringsmiljø hvor vi blir bedre kjent med hverandre.
2. Lite akademisk utbytte i forhold til bruk av tid.
3. Fordi man går ikke gjennom seminar spørsmålene med seminarlederen.
4. Deltar med mindre noe annet kommer i veien. Noen semester er ikke seminar like nyttige (pga. seminarleder), da deltar jeg mindre.
5. Fordi jeg ikke får noe ut av det.
6. Jobber eller for tidlig og forsover meg. Eller har følt at det ikke har gitt mer kunnskap å gå på seminar.
7. Ikke alle seminarlederene er like gode. Kolliderer med jobb eller andre forelesninger og seminarer.
8. Føler jeg lærer av å jobbe med oppgavene på egenhånd.
9. Føler ikke jeg får så mye utbytte, men møter når det nærmer seg frist for oppgave eller at seminarleder sier det er relevant for eksamen.
10. Dersom jeg ikke har fått tid til å lese pensum i forkant av seminaret, føler jeg at jeg har større utbytte av å lese selv enn å delta på seminaret.
11. Det er ofte bare semesteroppgave skrivning og eksamenshjelp jeg får bruk for.

Tidskonflikter:

12. Grunnet store mengder med obligatoriske arbeidskrav, blir det ikke prioritert. I tillegg var det liten korrespondanse mellom de ulike seminargruppene og forelesningene som inngår dette semesteret, noe som gjør at seminarene (for min del) ikke havner samme dag som forelesningene. Dette gjør at reisetiden til og fra seminar stjeler for mye tid i min hverdag, og gjør at jeg ofte heller sitter hjemme å leser/jobber med obligatoriske krav. Men mest av alt; det er ekstremt mye obligatorisk som krever sin tid.
13. Krasjer med jobb.
14. Jobb, sykdom.
15. Hvis det ikke passer ikke på grunn av jobb eller annet skolearbeid.
16. Bor alt for langt fra Bergen for å reise opp og ned kun for seminar. I tillegg pga barn leser jeg pensum på dagtid og bruker heller tid på det enn å reise 2 timer til Bergen og tilbake.
17. Kollisjon med jobb.
18. Har fulltidsjobb og er vanskelig å kombinere.
19. Eg har ikke tid, dette er et ekstra fag.
20. Andre motstridende planer

21. Hvis jeg har en veldig viktig oppgave som tar prioritet eller hvis jeg er syk

Helse og personlige årsaker:

22. Har vært syk eller i begravelse.

23. Sykdom.

24. Sykdom

25. Sykdom

26. Egen eller barns sykdom.

Andre årsaker

27. Fordi ingen andre møter opp, eller fordi jeg er bortreist og ikke har muligheten til å delta.

Vi så over at det er 21 stykker som deltar sjeldnere enn ofte, slik at vi kan mistenke at vi har seks svar fra respondenter som forholdsvis ofte deltar. Av fritekstsvarene ser vi at varianter av misnøye med seminarene er framtrødende, selv om også tidskonflikter er vanlig. Blant svarene som her er kategorisert som "lavt utbytte" inkluderer jeg også svar fra dem som gjør noen form for avveining av utbyttet opp mot andre hensyn. Dette er indikasjon på at vesentlig antall studenter får lite ut av seminarundervisningen.

Dette er ikke i seg selv så alarmerende, fordi vi så over at de aller fleste møter på seminar og en uansett ikke kan regne med å få universell akklamasjon for noe undervisning. Et solid flertall rapporterte da også over at de var tilfredse med undervisningen. Like fullt: dette er bare svarene fra de som kunne velge å oppgi en grunn for å ikke delta mer på seminar, som kan innebære en underrapportering av misnøye med seminarundervisningen. Som vi skal komme tilbake til, er det dermed kanskje grunn for instituttet å engasjere seg ytterligere i kvaliteten på seminarundervisningen.

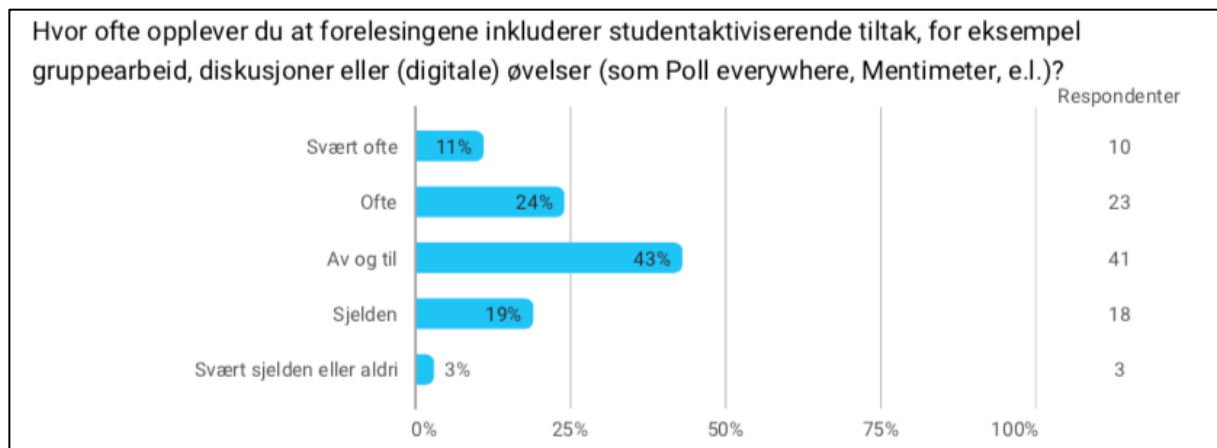
3.3 Syn på studentaktivering

Instituttet interesser seg spesielt for studentaktiverende læringsformer.

Seminarundervisningen er hovedformen for slike læringsformer. Vi så over at studentene jevnt over synes å være fornøyd med undervisningen, presumptivt herunder seminarene, selv om det altså er holdepunkter for at en vesentlig undergruppe opplever å få lite ut av dem..

Undersøkelsen forfulgte imidlertid temaet om studentaktivering videre. Svarene på «Hvor ofte opplever du at forelesingene inkluderer studentaktiverende tiltak, for eksempel gruppearbeid, diskusjoner eller (digitale) øvelser (som Poll everywhere, Mentimeter, e.l.)?» vises i Figur 3. Merk totalen her går litt ned, fra 98 til 95.

Figur 3: Hvor mye studentaktivering i forelesning?

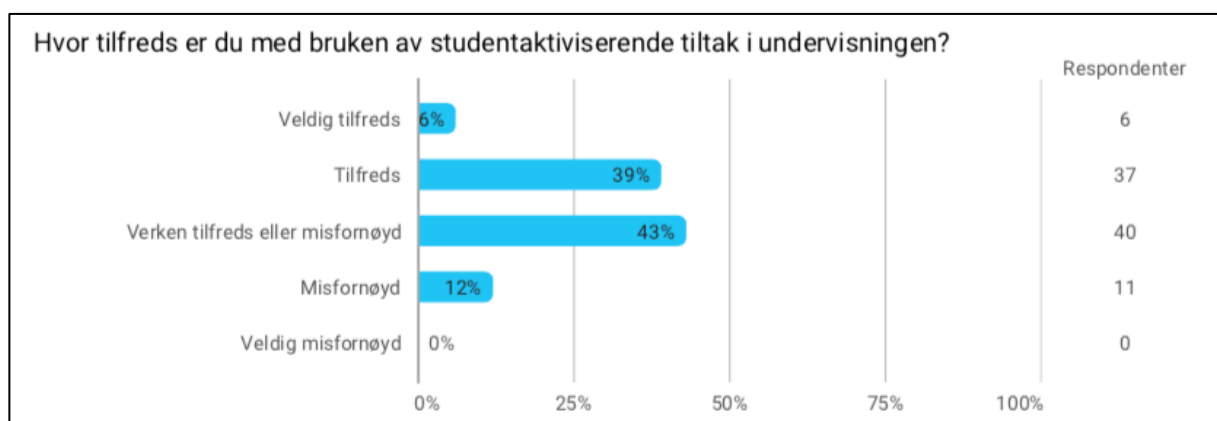

Det er vanskelig å sette noen terskel for hvor mye studenter bør aktiveres i forelesningene. Gitt instituttets interesse i dette virker det bra at 78 % av respondentene opplever studentaktiverende tiltak i forelesning «av og til» eller oftere. Når det også tilbys seminarer i mange av fagene gir dette inntrykk av et godt omfang av studentaktivering.

De fire studentene i fokusgruppene hadde ikke enhetlig erfaringer av slik studentaktivering. Enkelte hadde sett en del av det, enkelte andre ikke.. Det understøtter inntrykket av at det nok er en del variasjon mellom emner og undervisere i bruken av slike tiltak.

Studentene ble ikke direkte spurt om å vurdere omfanget, men den generelle tilfredsheten med disse tiltakene. Resultatet av det ses in Figur 4.

Figur 4: Tilfredshet med studentaktiverende tiltak

46 % er tilfreds eller bedre og nesten like mange er verken eller. Det er altså utbredt med en viss likegyldighet til disse tiltakene, sannsynligvis blant både mange som opplever en del studentaktiverende tiltak og en del av de som ikke opplever det i noe særlig omfang. Dette

gir en pekepinn på at selv om det altså tas i bruk en del slike tiltak i undervisningen, er det ikke nødvendigvis noe studentene setter så stor pris på. Dette inntrykket ble også forsterket av fokusgruppene, hvor bare en av studentene likte godt slike tiltak.

Neste spørsmål følger opp dette og spør om studentene ønsker seg mer av dette. Resultatet vises i Figur 5.

Figur 5: Mer bruk av studenaktiverende tiltak?

I tråd med hva vi kunne forvente fra svarene på de forrige spørsmålene er det ikke direkte noe folkekrav å ha mer av slike tiltak. Riktignok er det flere som ønsker seg mer enn som ønsker seg mindre, men over halvparten er altså tilfreds med nå værende omfang.

3.4 Studentenes ønsker til forbedringer

Dette inntrykket står seg i møte med siste fritekstspørsmål: «Har du noen forslag eller kommentarer til hvordan undervisningen kan forbedres?». 24 studenter benyttet anledningen til å komme med innspill her⁵. Med en enkel kategorisering kan vi sortere svarene slik:

Liste 2: "Har du noen forslag eller kommentarer til hvordan undervisningen kan forbedres?", kategorisert.

Forelesningsmetode:

1. snakk om pensum på forelesningen
2. Mer utfyllende tekst på power point
3. Powerpoint med mindre tekst og mer stikkord
4. Enkelte forelesere har Powerpointer som ikke er så lett å tolke/lese
5. Ryddigere gjennomgang at det som faktisk er temaet. Blir ofte for bredt i forklaringer og eksempler, som gjør det vanskelig å forstå hva som faktisk var hovedessensen
6. Mindre fokus på triviell fakta i forelesning (eks: Sosiologs fadselsår og fødested). Dette kan leses i pensum. Forelesning bør heller fokusere på hovedpunkter
7. Flere praktiske eksempler på teoriene det foreleses om.

⁵ Tre svarte "nei" og "har ikke noen ideer".

8. at undervisere er engasjerte, tydelige i språket og at materialet de presenterer er oversiktlig og forståelig
9. Gode inngående forklaringer, mindre direkte siteringer fra materiale vi har tilgang på.
10. Gå mer i dybden, forklar heller enn siter. Prøve å gjøre stoffer mindre tørt kanskje, gi det noe ekstra. Skape større interesse for temaet

Seminarer og studentaktiverende tiltak:

11. Seminarspørsmålene kan knyttes enda litt mer opp mot forelesningen. Eller de kan brukes mer i forelesningen.
12. At seminar spørsmålene er oppdatert, dersom noen tidligere har blitt bruk opp igjen uten at det er i samsvar med det oppdaterte pensumet.
13. Mer seminar lignende aktiviteter.
14. Mer aktiviserende, eventuelt seminarledere som er mer interessert og aktiv i seminartimene. Gjelder ikke alle jeg har hatt, noen har vært flinke
15. Flere "poller"
16. Bruke mindre tid på studentaktiverende undervisning, og mer fokus på diskusjoner i plenum uten bruk av digitale løsninger.
17. Veldig mange tar deler av pensum og leser det fra powerpoint, det er lite spennende. Det som hadde vært mer interessant er å diskutere eller snakke om konsepter og teorier. Hvordan de utspiller seg i hverdagen, kanskje ha «fieldtrips» til forskjellige arbeidsplasser som har relaterbart arbeid. Er mye mange kan finne på, man må ikke alltid sitte to timer i en forelesning
18. ta hensyn til at noen ikke trives å snakke i store folke mengder eller bli stilt spørsmål på flekken i forelesning
19. Mer individuell veiledning

Pensum og forberedelse:

20. Det hadde vært en fordel om forelesningene gjennomgikk det som var pensum/relevant for de obligatoriske arbeidskravene i forkant av frist for innlevering.
21. Ønsker veldig gjerne å høre hva som er viktig å lese på forhånd. For eksempel jeg lese en uke før selve forelesningen, og brukte veldig mye tid å lese en kapittel i forrige uke og da fikk vi beskjed i selve forelesning at vi kun trengte å lese om 1 sosiolog. Dette kunne ha stått på leseplanen der de kunne ha skrevet les si 1-10 for eksempel.

Språk:

22. Personlig sliter jeg en del med å ha samme fokus inn mot engelske forelesninger."
23. At den ikke er på Engelsk. Det er mange som sliter med engelsk skal vi pensum bok i engelsk bør det være norsk foreleser slik at man forstår bedre hvis lan ikke forstår i boka."

Annet:

24. Mer jevnt fordelt utover semesteret. Samtlige emner er ferdig med forelesning/seminar en måned eller mer før eksamen. Spesielt i emner der man har 2 forelesninger, unødvendig å kjøre dobbelt opp med forelesninger når en har 4 uker før eksamen der det plutselig ikke er noe undervisning.

Det overordnede bildet (figur 1) er som nevnt at studentene er tilfredse med undervisninger.

Det mest fremtredende i disse svarene gjelder kvaliteten på forelesningene. 10 svar mener det viktigste er å forbedre forelesningene, mens 9 er mer opptatt av studentaktivering (på forskjellige måter). Disse svarene må vurderes med noe balanse, siden de jo ikke representerer noen slags generell tendens i det samlede materialet. Samtidig tror jeg mange

med erfaring med universitetspedagogikk vil dra kjensel på ankepunktene som reises her, kanskje særlig når det gjelder bruk av PowerPoint.

Av svarene som kan grupperes som å omhandle studentaktiverende tiltak, ser vi at de fleste er opptatt av seminarundervisningen. I tråd med hva vi så over virker det som at det kan være grunn til å satse noe mer på seminarundervisningen ved instituttet. Om en med «studentaktiverende tiltak» tenker på bruk av diskusjoner i forelesningene og/eller øvelser som bruker digitale hjelpemidler, får vi igjen ikke inntrykk av at dette er noe folkekrav. Noen få gir uttrykk for at de ønsker mer, noen andre gir uttrykk for at de ikke ønsker mer slikt i forelesningssammenheng. Dette kom også fram i fokusgruppene, hvor det ikke var noe tydelig ønske om mer slik studentaktivering. Mens noen liker det, er andre ikke så begeistra for det.

4. Konkluderende diskusjon

Instituttet ønsket seg at denne første rapporten skulle ha et blikk på studentaktive undervisningsformer. I både undersøkelsen og fokusgruppene ble dette derfor tatt opp. Det må understrekes at pga. noen uforutsette omstendigheter er ikke grunnlaget for å vurdere dette så godt som det burde være. Undersøkelsen gir inntrykk av at instituttet driver med studentaktive undervisningsformer i et rimelig omfang: det tilbys seminarer i mange emner, mange studenter deltar på dem og ganske mange av studentene opplever studentaktiverende tiltak i forelesningen, i det minste av og til. Det bør her tenkes over at «studentaktive undervisningsformer» og lignende uttrykk er ganske brede betegnelser. Det er ikke alltid helt enkelt å vite hva ulike personer tenker når de hører det. Fra fokusgruppene er mitt inntrykk at studentene forbinder det mest med «avbrekk» i undervisningen hvor de skal diskutere med sidemann eventuelt svare på spørsmål via Mentimeter eller lignende.

På direkte spørsmål er det en drøy tredjedel av studentene som gjerne ser mer studentaktiverende tiltak i undervisningen. I fritekstsvarene nevnes slikt spontant bare av noen få, selv med primingen i spørsmålet før. Det er kjent fra før at slike tiltak ofte ikke er populært, særlig ikke tidlig i studieløpet. Nå skal det sies at det pedagogiske opplegget burde neppe styres ut fra hva studentene måtte gi uttrykk for at de ønsker seg. Men «oppslutningen» er viktig likevel, fordi det har selvfølgelig noe å si for hvor vellykket implementering vil

være. Å aktivere studentene i forelesningssituasjonen er vanskelig, men det er rimelig å tenke seg at suksessen vil avhenge i noen vesentlig grad av at studentene selv er positive til det.

Hva er formålet med studentaktive undervisningsformer? En kan tentativt skille mellom det som bidrar til å gjøre undervisningsøktene mer spennende, engasjerende eller motiverende og det som har en mer direkte selvstendig pedagogisk verdi. En liten avstemning eller kort øvelse underveis i en forelesning kan bryte monotonien eller gjøre stoff mer engasjerende.⁶ På den annen side er arbeid med lesenotater, essays eller andre oppgaver av en annen art og er mer rettet mot å fremme læringen i seg selv. Det kan også være snakk om øvelser i ferdigheter som tenkes å være arbeidslivsrelevant: I Stortingsmelding 16 (2020-2021) understrekes bruken av studentaktive undervisningsformer «som ligner på oppgaver som utføres i arbeidslivet».

Burde ulike studentaktiverende undervisningsformer tas mer i bruk? Det kan virke som det er grunnlag for instituttet til å i noen grad fornye undervisningsformene sine, for eksempel for å gjøre undervisningen mer engasjerende og motiverende. Selv om bare få studenter etterlyser det de assosierer med «studentaktive undervisningsformer», er det flere som ønsker seg mer fra forelesningene. Det som framkommer fra (mindretallet som svarer på) fritekstspørsmålene, går riktignok på mer «konvensjonelle» pedagogiske hensyn til «kvaliteten» på selve forelesningene og bruken av PowerPoint. Å «showe» med Mentimeter eller avstemninger (slik en fokusgrupperespondent beskrev det) passer ikke for alle og kan vanskelig gjøres til noen mal. Men instituttet kan vurdere om de vil spre mer kunnskap om slike grep i staben, for eksempel ved at det kan være tema for et lunsjseminar eller lignende.

For pedagogiske og arbeidslivsformål er sannsynligvis de viktigste formene for studentaktive undervisningsformer de som legger mer opp til prosessering av pensumstoff hos studentene. Gruppearbeid og skriftlige oppgaver/rapporter/lesenotater er relevante eksempler, som både fremmer læring og som har fellestrekk med hva en gjør i de typene jobber mange universitetsutdannede har. Dette har også blitt trukket fram av faglærerne ved instituttet som ønskelig (jfr. Andersens rapport fra 2020). De fire studentene i fokusgruppene var positive til slikt, men kunne forstås dithen at de ønsket dette arbeidet skulle være mer forpliktende. Det ble for eksempel foreslått at det kunne telle mer inn på endelig karakter.

⁶ Jeg forteller litt om egen bruk av slikt her: <https://www.sv.uio.no/iss/forskning/aktuelt/aktuelle-saker/2021/snur-undervisninga-pa-hodet.html>

Instituttet bør vurdere om ikke seminarundervisningen skal være hovedarena for studentaktive undervisningsformer, slik at det er der fokus må ligge for slikt. Dette ville reise spørsmålet om ikke i det minste deler av seminarundervisningen skal være obligatorisk. For det andre kan instituttet vurdere å tilby ekstra tid til undervisere som vil legge om *undervisningsdesignet* til mer studentaktive former. Jeg utbroderer disse innspillene litt til slutt.

Om seminarene: På de gamle universitetene er mye undervisning i sosiologi bygget rundt forelesninger, som gjerne foregår i auditorier med mange deltakere. Med tanke på både rommet og antallet deltakere er dette en arena hvor studentaktivering er vanskelig, blant annet fordi det er utbredt at studenter ikke liker å ta ordet i store forsamlinger og rommene ofte gjør det vanskelig med gruppeinndeling. Seminarene er derfor viktige ved å gi rom for diskusjon og drøfting, enten muntlig eller skriftlig. Dersom instituttet ønsker å gjøre mer ut av «studentaktive undervisningsformer», tror jeg seminarundervisningen er det mest nærliggende stedet å starte.

Selv om det er ganske god oppslutning om seminarene, manglet det ikke på mer kritiske kommentarer om tilbudet. Forrige programsensorrapport (fra Jorid Andersen, 2020) tok nettopp for seg seminarundervisningen og berømmet instituttet for prioriteringen av dette. Samtidig ble det der reist utfordringer knyttet til instituttets seminarundervisning: «Det kan se ut til at det trenges mer avklaring i hva hensikten med seminarene skal være» og «[d]et er også behov for en større avklaring i hva som ligger i seminarlederrollen». Disse utfordringene harmonerer med inntrykket mitt fra datainnsamlingen (se liste 2 over). Det skal ikke forstås som at alt har stått på stedet hvil, for i arbeidet med denne rapporten har ikke seminarundervisningen og opplegget rundt den vært gjenstand for evaluering.

P.t. er det ingen obligatoriske seminarer på bachelorprogrammet. Her skiller UiB seg fra de andre «gamle universitetene»: Ved UiO er det obligatorisk med seminardeltagelse på 5 av 6 obligatoriske emner i bachelorgraden i sosiologi. Bachelorgraden i sosiologi ved NTNU har noe mindre omfang av obligatorisk seminardeltagelse, men har krav om deltagelse på «øvingsopplegg» på noen emner. UiT har noe mindre grad av obligatorisk deltagelse, men mer enn UiB. Instituttet bør vurdere om seminardeltagelse burde gjøres obligatorisk. Samtidig

er dette kostbart, særlig dersom en ønsker litt mindre seminargrupper. En mulighet er å vurdere modeller hvor deltakelse er obligatorisk kun for programstudenter.⁷

Om forelesningene: Det er i prinsippet mulig å øke (arbeidslivsrelevant) studentaktivering også utenom seminar, ved å bruke tiden satt av til forelesninger. En kan tenke seg flere ulike måter å gjøre det på. Én mulighet er omvendt klasseromsundervisning. Undervisningsdesign med videoer som tar rollen til forelesningsmonologen kan kombineres med seminarlignende aktiviteter i det som ellers ville vært forelesningstiden. På denne måten er det mulig å få inn mer studentaktiv undervisning uten å øke kostnadene like mye som obligatorisk seminarundervisning innebærer. Samtidig er det verdt å huske hva noe slikt krever. Det er svært arbeidskrevende for emneansvarlig(e)/foreleser(e) å lage slike opplegg, så det er et arbeid som nesten forutsetter langsiktighet. En kan alternativt tenke seg varianter hvor for eksempel halvparten av den avsatte forelesningstiden brukes til forelesning og den andre halvparten til diskusjoner eller studentframlegg. Som med «lettere» studentaktive undervisningsformer er dette også avhengig av hva undervisere er komfortable med og av at tilgjengelige rom egner seg. Instituttet kan vurdere å tilby interesserte undervisere ekstra tid til å utvikle slike opplegg.

Sett under ett virker det som Sosiologisk institutt er på et godt sted for å vurdere spørsmålet om studentaktiv undervisning. Det gjøres allerede en del og det tilbys mye seminarundervisning. Studentene deltar i stor grad og er overveiende tilfreds med undervisningen. Det er med andre ord ikke noe akutt behov for å «gjøre noe». Samtidig er det en tydelig forventning fra høyeste hold at studenter skal aktiviseres mer. Med tanke på at det allerede er gjort stor innsats med seminarene har en altså et godt grunnlag for videre innsats.

⁷ Ved UiO har dette tidligere vært gjort eksempelvis ved å dele (det nå nedlagte) SOS1003 i to: SOS1003 og SOS1003(S), hvor sistnevnte er emnet programstudentene skulle ta. Emnene var identiske og hadde felles forelesninger, men forskjellen var at på SOS1003(S) var seminardeltakelse obligatorisk.

Vedlegg: Referat fra fokusgrupper (anonymisert)

1. Deltakere

- Marie
- Harald
- Nora
- Astrid

Studentene var fordelt utover studieprogrammet, men ingen av dem var i begynnelsen av studieløpet.

2. Generelle inntrykk:

- Harald:
 - Første semester fungerte godt.
 - Andre semester hadde utfordringer med koordinering mellom metode og SOS103.
 - Problemer med at det forventes for mye lesestoff før forelesningene i SOS103, som ikke gir rom for forberedelse til seminar.
- Marie: Føler det er mye å lese, spesielt i SOS103 og metodeemnet.
- Nora & Astrid:
 - Generelt fornøyde.
 - Valgemner har vært bra.
 - SOS103 er tungt, og mange stryker.

3. Positive sider ved undervisningen:

- Harald:
 - Exphil hadde et veldig bra opplegg med ukentlige moduler.
 - De tre første semestrene var godt koordinerte.
 - God tilrettelegging under pandemien.
 - Setter pris på opptak av forelesningene.

4. Forbedringsområder:

- Nora & Astrid:
 - Ønsker mer variert vurderingsform istedenfor å ha all vekt på én eksamen.
 - Seminarstrukturen med faste spørsmål begrenser fri diskusjon.
- Harald:
 - Foretrekker modellen med monologiske forelesninger kombinert med seminarer for aktivitet.

5. Undervisningsmetoder:

- Nora: Føler forelesningene er trauste, med for mye monolog og slides.
- Astrid:
 - Ønsker mer studentaktiverende tiltak.
 - SOS103-foreleser går for raskt frem.
- **Merknad:**
 - Generell enighet om at undervisningen hovedsakelig består av monologiske forelesninger, med seminarer som det primære rommet for studentaktivering.

6. Forslag til forbedring:

- **Generelt:**
 - Aktualisere stoffet med dagsaktuelle eksempler for å gjøre teorien mer relevant og forståelig.

- Flere valgfrie emner ønskes, spesielt innen emner som miljø sosiologi, digitalisering, politisk sosiologi osv.
- Obligatoriske aktivitetskrav og vurderingsform basert på mer enn bare én eksamen kan være en god idé.
- Ønske om mer faglig engasjement fra studentene, med forslag som faglunsjer, frokostmøter, og gjenoppliving av arrangementer som Sosiologisalongen.
- Ønsker sterkere forbindelse mellom studenter og ansatte, med lavere barrierer for kommunikasjon.